

האם אנשי האוצר יודעים חשבון?

פרופ' רוני אלנבלום
יו"ר ועד הסגל הבכיר, האוניברסיטה העברית

אנשי הסגל האקדמי טוענים כי שכרם נשחק בשיעור העולה על – 30%. האוצר טוען כי השכר נשחק רק באחוזים בודדים. האוצר טוען גם כי אנשי הסגל מבולבלים ואינם יודעים חשבון. נשיא האוניברסיטה העברית מדבר על שחיקה של 14%, מי צודק?

למקרים כאלה בדיוק קיימת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המרכזת את הנתונים. הטבלה שלהלן הוכנה על ידי פרופ' יוסף אהרון יהב, לשעבר ראש הלמ"ס, סגן נשיא האוניברסיטה העברית ודיקן הפקולטה למדעי החברה שלה. הטבלה מבוססת על נתוני מגמה מנוכי עונתיות והיא מציגה באחוזים את השתנות השכר, מאז ינואר 1997, בכמה ענפים שבהם מייצרים ידע, או בענפים המתבססים על ידע מתוחכם. [ממוצע ינואר 1997 מחושב כ – 100%].

ענפי המשק תקופות	מחקר ופיתוח	מחשוב	ענף הפיננסים	תקשורת	ענף החשמל והמים	ממוצע המשק	סגל אקדמי
ינואר 1997	100	100	100	100	100	100	100
דצמבר 2001	188	181	142	141	137	135	113
ינואר 2007	226	190	169	163	157	147	122
יולי 2007	232	193	186	171	167	149	122

קל לראות כי שכר הסגל האקדמי נמצא אי שם בתחתית הרשימה וכי הוא נשחק בשיעורים ניכרים ביחס לכל ענף רלבנטי.

רק אם השכר שלנו יעלה ב- 22% [מהשכר שלנו] נגיע למדרגה שאליה הגיע המשק כולו; רק אם שכרנו יעלה בכ- 58% ממה שהוא כיום, נגיע לשכר הממוצע של ענף המחשוב, ורק אם השכר יעלה בתשעים אחוזים [!] נצליח להדביק את עליית השכר של אלה העוסקים במו"פ. בשום מקרה לא מדובר ב – 2.9% שעליהם מדבר האוצר או ב – 14% שעליהם מדבר נשיא האוניברסיטה העברית.

אז מאיפה מגיעים מספרי האוצר? האם הם אינם מכירים את הנתונים?

נערי האוצר מכירים את הנתונים, אך אלה ממש לא מעניינים אותם. מבחינתם ההשוואה הרלבנטית היחידה היא ההשוואה לאינפלציה. הם מחשבים רק את האינפלציה (וליתר ביטחון, רק את השנים שבהם היא הייתה נמוכה) ומגיעים למה שמגיעים. למרבה הצער, אף אחד, גם לא נערי האוצר עצמם [כשמדובר בשכרם שלהם] לא יסכים להצמיד את שכרו רק לאינפלציה שכן השכר יישחק. בתנאים של משק הצומח במהירות ואינפלציה נמוכה הולך הפער בין השניים וגדל, והצמדת השכר לאינפלציה מנתקת את השכר מהצמיחה. במלים אחרות, לאוצר חשוב שתהיה צמיחה ושמישהו ייהנה ממנה, ובלבד שלא יהיו אלה חברי הסגל האקדמי. הצמיחה, על פי התפיסה הזאת, אמורה להיות נחלתם הבלעדית של אלה שיכולים לקבוע בעצמם את שכרם. האוצר מצליח לכפות את המרכולת הזאת על הסקטורים החלשים ביותר, ומנסה אחר כך לגזול מהם גם את כבשת הרש הזאת, אבל בכל מקום אחר הוא נכשל. אפילו במגזר הציבורי ישנו מנגנון צנוע המאזן את הפער. באמצעות "זחילת השכר" מצליחים העובדים במגזר הציבורי להתקדם בשיעור של כשני אחוזים לשנה. גם התוספת שתקבל ההסתדרות תבוא בנוסף למנגנון הזחילה ולא במקומו.

איש אינו מבקש להשוות את שכרנו לשכר המשולם באוניברסיטאות המחקר הטובות ביותר בארה"ב ובאירופה (אף שהאקדמיה הישראלית אינה פחות טובה מהן). הסגל האקדמי גם אינו מתעקש על השוואה ספציפית כזאת או אחרת. כל השוואה עם כל מגזר שמייצר ידע ו/או עוסק במחקר מקובל עלינו. אם האוצר רוצה, נסכים להשוות את שכרנו למקובל בענף "המחקר והפיתוח", או בענף "המחשוב" או למה שהאוצר מעניק לחוקרים במערכת הביטחון, או לענפי המים והחשמל. נסכים לדון עם האוצר בכל השוואה מן הסוג הזה, אך לא נסכים לקבל את המצב הקיים שבו תלמיד המסיים את לימודיו מרוויח מייד, כשכר ראשון, סכום העולה בהרבה על שכרם של טובי מוריו. הניסיון להפריד בין האקדמיה ובין הצמיחה יקטין עד למאוד את האטרקטיביות של ההשכלה הגבוהה ורק כאלה שביטחונם הכלכלי מובטח ממילא, יכתבו דוקטוראט ויצטרפו לסגל האקדמי.

הבעיה ההולכת ונחשפת ביסוד סכסוך השכר בין הסגל האקדמי ומעבידיו איננה אלא קצה הקרחון של חוסר ההבנה הבסיסי שמגלה האוצר באשר לחשיבות ההשכלה הגבוהה. קשה להסביר לאנשי האוצר את חשיבות חקר הספרות, החברה, הלשון, המתמטיקה, הפילוסופיה ההיסטוריה והפיזיקה לחינויותה של המדינה, אבל בכסף הם אמורים להבין. הם אמורים לדעת, למשל, שאלמלא פותחה תרופת הקופקסון במכון וייצמן לא הייתה חברת "טבע" מגיעה לאן שהגיעה. הם יודעים היטב, שהשקעת ההייטק הגדולה ביותר בישראל השנה נעשתה בחברת מובילאי המבוססת על פיתוחים שנעשו באוניברסיטה העברית. הם בוודאי זוכרים שרק לפני חודשים אחדים הם עצמם נעזרו בחוקרי המרכז לרציונליות, גם הם אנשי האוניברסיטה העברית, כדי לפתח משחקים שישמשו אותם בהפרטות של בזק ושל בתי הזיקוק. הם יודעים שהמשחקים האלה הכניסו למדינה, רק בשנה האחרונה, כמיליארד ש"ח.

האוצר קיצץ בשנים האחרונות מיליארד וחצי השקלים מתשתיות המחקר בישראל והוליד לביטול תחומי דעת שלמים ולקיצוץ של שמונה מאות משרות מן האקדמיה הישראלית. שמונה מאות החוקרים, שרמתם המדעית הצדיקה את קליטתם בישראל, נאלצו לרדת מן הארץ ורובם התקבל לעבודה במוסדות המחקריים המובילים בארצות הברית ובאירופה. מערכת ההשכלה הגבוהה הישראלית הכשירה אפוא, בעלות דמיונית, שמונה מאות חוקרים מצטיינים והעניקה אותם ואת כל הידע שהם נושאים במתנה לכלכלה האמריקאית. קשה אפילו לדמיין את הנזק שנגרם במישרין ובעקיפין למשק הישראלי בשל המדיניות הכושלת הזאת של האוצר ושל ראשי האוניברסיטאות ששיתפו אתו פעולה.

העיקרון הבסיסי ברור: תשתית אקדמית היא השקעה ולא הוצאה ולכן על האוצר להפסיק לגלגל עיניים לשמיים ולחפש מקורות ל'הוצאה'. שכר החוקרים עולה בכסף, תקציבי המחקר עולים בכסף, תשתיות המחקר יקרות, אך התמורה המתקבלת עולה מאה מונים על ההשקעה. שום השקעה אחרת בתשתיות כבישים, בתשתיות טלפוניה, נמלי ים ואויר ואף לא במשק החשמל, לא מניבה תמורה מיידיית וגבוהה כל כך, כמו ההשקעה במוי"פ ובהשכלה הגבוהה. זוהי התשתית האמיתית לחוסנה של מדינת ישראל לדורות הבאים. לא נסכים שהחוקרים המניעים את התרבות, את החברה ואת הכלכלה הישראלית הצומחת יעשו זאת תמורת שכר ההולך ונשחק. טוב יעשו האוצר ופקידיו, הממשלה ושריה, ועד ראשי האוניברסיטאות, והעיתונאים המופקדים על התחומים הללו אם יחדלו מלהפיץ ספינים על 'בלבולם של החוקרים'. האקדמיה הישראלית היא אחד המפעלים המפוארים ביותר שהוקמו בארץ. קפיצת היד של האוצר מאיימת על עתידו של המפעל, ואם האוצר יצליח במזימתו, לא ניתן יהיה עוד לשקמה.